

«ХААРЧААНА»

Санга дьыллабы аралдьыйыы (ясельнай, I кыра бөлөх).

Оруолларга:

Бытаачы

Тымныы оҕонньор-слайданнан

Хаарчаана

Оҕонньор Куобах

Эмээхсин Куобах

Куобахтар (араас кыыллар)-оҕолор

Туттуллар тэрил:

Мас дьиэ, кылабычыгас хаардар, конфеттилаах коробкалар, остуол, көстөрүүлэ, хамыйах, чуораанчык.

Аралдьыйы хаамыыта.

(Музыка тыаһыыр, оҕолор киирэн ытаачы таһыгар тегуруччу тураллар)

Быт: Оҕолоор, бүгүн биһиэхэ бырааһынньык – Санга дьыл! Көрүҥ эрэ, саалабыт хайдах курдук киэргэйбитий. Биһиэхэ харыйа ыалдьыттыы кэлбит. Харыйабыт кэрэтиэн, араас оонньуунан киэргэммит, симэммит. Онтон уоттара тоҕо күлүмнүү умайбаттарый? Харыйаттан көрдөһүөххэйин эрэ: «Биир, икки, үс – харыйабыт уота чабылыи!»

(Оҕолор хатылыыллар, харыйа уота сандаарар)

Быт: Чэйин оҕолоор, бырааһынньыкпыт саҕаланна!

(«Лаглайбыт күөх харыйачаан» хоробуот, хоробуот кэннэ оҕолор ололорлор)

Быт: Олус да үчүгэйдик ыллаатыгыт, харыйа истэн үөрдэҕэ буолуо. Оҕолоор, сотору күүтүүлээх ыалдьыппыт Тымныы Оҕонньор тийэн кэлиэ, кэһиитин аҕалыа. Онтон бу кэрэчээн харыйабыт бэйэтэ эмиэ туһунан кэһиилээх кэлбит быһылаах, истиэбин эрэ, туох эрэ тыаһырый?

(харыйаҕа чуораан тыаһыыр)

Быт: Оҕолоор, харыйабыт остуоруйа кэһиилээх кэлбит эбит. Чуумпуран олорон көрүөххэйин эрэ.

Быт: Арай биирдэ олорбуттара эбитэ үһү о5онньордоох, эмээхсин куобахтар. Кинилэр...

(Дьыэттэн эмээхсиннээх, о5онньор куобахтар тахсаллар, тыылланныылар)

О.К.: О – хо - хо

Э.К.: Э - хэ – хэ

О.К.: Көр эрэ эмээхсиэн, таһырдыа о5олор оонньоу сылдыаллар, ырыа да ыллыылар, үнкүүлээн да ойоллор. Көрөргө олус да үчүгэй.

Э.К.: Биһиги сиэннээхпит эбитэ буоллар, кини эмиэ о5олору кытта оонньоу-көрүлүө этээ...

О.К.: Таһырдыа тахсан көрүөххэ...

(Сыана кытытыгар баран ололор)

Быт: О5онньордоох, эмээхсин куобахтар таһырдыа тахсыбыттара-о5олор үөрүү-көтүү бө5ө, ырыа ыллыылар, үнкүүлээн тэйэллэр эбит.

(Пальчиковай ырыа, хаардаах үнкүү)

(Манна эмиэ музыка тыаһыр. Үнкүү кэнниттэн о5олор хаардарын харыйа анныгар чөмөхтүү уураллар уонна мизстэлэригэр ололор)

(О. Э. хаардарга чугаһылар)

О.К.: Эмээхсиэн, оттон бу кылабычыгас хаардарынан бэйэбитигэр сиэн кыыста оностуохха.

Э.К.: Бу да о5онньор, ону-маны кэпсээн...

О.К.: Ото боруобалаан көрүөххэ ээ, ба5ар туһа тахсыа ди...

(Музыка тыаһыр, О.Э. хаары чөмөхтүүлэр, бүтээнэр танаһынан бүрүйэллэр)

О.К.: Элбэх да хаар түспүт эбиит. О5олоор, кэлэн хаарынан оонньоон!

(«Хаары хомуй» оонньоу. О5онньор Куобах хаардаах иһити өрө ыһар, о5олор хомуйан иһиккэ угаллар) (Оонньоу бириэмэтигэр хаар чөмөх хамсыыр)

Э.К.: О5онньоор, кэл эрэ... , көр эрэ, хаарбыт хамсыыр дии.

(Чуораанчык тыаһыр, таһаһы арыйбыттара – Хаарчаана тахсан кэлэр. О.Э соһуйаллар, үөрэллэр)

О.К.: Олус да кэрэ кыысчаан!

Э.К.: Бу биһиги сиэммит дуо? Тугун бэрдэй, кэрэтэй!

О.К.: Ким диэн ааттыбыт, сиэммитин?

Э.К.: Хаартан чочулан онохуллубутун ийин Хаарчаана диэн аатгыахха!

Х: Дорообо эбээ, дорообо эһээ! Мин эһиэхэ көмөлөһүөм, дьиэни-уоту хомуйуом, иһит-хомуос сууйуом.

(Хаарчаана үнкүүтэ, бүтэн баран оһон-манан олоотуур)

Х: Аата үчүгэйиин, оһолор бөбө оонһуу сылдыаллара. Эбээ, эһээ, оһолору кытары оонһуу барарбын көнүллүүгүт дуо?

О.К.: Оһолору кытары баран оонһоо, оонһоо.

Э.К.: Сэрэнэн сылдыар, ыраах мээнэ барыма, муһан хаалыаҥ.

Ыт: Хаарчаана оһолору кытта оонһуу барбыт.

(Хаарчаана, оһолор үнкүүлэрэ (Кыыллар). Бары зал ортоһугар тураллар)

(Үнкүү бүтүүтэ Т.О чуораана тыаһыыр.)

Ыт: Истэбит дуо, туох тыаһыырий? Чуораан тыаһыыр ди, ким эрэ атынан айаннаан иһэр. Арааһа, Тымныы оһонһор айаннаан иһэр быһылаах. Муһан атын сир диэки бараары гыһна быһыыта. Бары ыһырыаһын эрэ кинини.

Ыт: Дед Мороз, Дед Мороз.....(Чысхаан, Чысхаан...)

(Оһолор ыһыраллар, Т.О. слайдаһа көстөр)

Т.О.: Эһэ-һээй! Дорооболорун, оһолоор! Хайа бу мин сиэним Хаарчаана манна сылдыар эбит дии. Кинини көрдөөн атын сир диэки бара сыстым.

Ыт: Дорообо Т.О. Эйигин көрөммүт биһиги олуһун диэн үөрдүбүүт. Оһолор бырааһынныыктарын, оонһууларын-көрөммүт сэргээн көрөргөр ыһырабыт.

Т.О.: Саргылаах Саһа дһыл салаллан кэлбитинэн бары оһолору, иитээчилэри эһэрдэлиибин! Чэйин эрэ, оһолоор, бырааһынныыктааһы хоробуоду үнкүүлээн көрдөрүн эрэ!

(«Возле елочки» хоробуот)

Т.О.: Олус үчүгэйдик ыллаатыгыт, үнкүүлээтигит. Көрөн дэлби дуоһуйдум, дэлби итииргээтим. Уулары гыһным быһылаах.

Быт: О5олоор, Т.О. ууллаары гыммыт, бары бииргэ кинини үрүөххэйинг эрэ!

(О5олор слайда5а тымныы о5онньору бииргэ үрэллэр).

Быт: Т.О., биһиги о5олорбут эйиэхэ ырыа-үнкүү кэһиилээхтэр ээ, ону көрөн дуоһуйа сынньана түс.

(Ырыа, пальчиковай «Маленький секрет»)

Быт: Т.О., о5олору аралдьытан оонньуута толкуйдуурун буолаарай?

Т.О.: Дьэ мин оонньуурбун олуһун сөбүлүүбүн. Сасыһан оонньуубут дуо о5олоор?

(Сасыһан оонньуу.)

Быт: Т.О. ото о5олору тугунан күндүлүөххүнүй?

Т.О.: Билигин мин көмөлөһөөччүлэрим о5олорго түргэнник улааттыннар диэн аптаах хааһы буһаран күндүлүөхтэрэ. Чэйинг эрэ, көмөлөһөөччүлэриэм, о5олорго аптаах хааһыта буһарын эрэ.

(Музыка тыаһыыр), (Остуол киллэрэллэр. Остуолга улахан күөс турар. Иһигэр бэлэхтэр бааллар. Кыра коробкаларга таһыгар туус, сахар, бурдук диэн суруктаах конфеттилар бааллар. К.О, К.Э, коробкалартан конфетины ыланнар хааһыларыгар куталлар, булкуйаллар уонна ытыстарыттан о5олор диэки үрэллэр).

К.О.: О5олоор, хааһыбытыгар туох эрэ тийбэт курдук эбит.

К.Э.: *(Амсайар)* Арааһа уута а5ыйах быһыылаах. Чэйинг эрэ, о5олор, биһиэхэ көмөлөһүн эрэ, хаарда а5алын кутуоххайын эрэ.

(Хаарда а5алын оонньуу)

К.О.: Чэйинг эрэ, көрүөххэйинг, төһө бэрт хааһыны буһарбыт эбиппитий!

(Хааһытын булкуйар, хамыйа5ар бэлэ5и баһан таһаарар)

К.Э.: О5олоор, көрүн, биһиги хааһыбыт туохха кубулуйбутуй? Бэлэх буолан буһан тахсыбыт эбит ди!

(Бэлэх биэриитэ) (Саһа дьыллаа5ы уопсай ырыа) (Уопсай хаартыска5а түһүү)

Т.О.: Чэ, о5олоор, мин барар кэмим тийэн кэллэ, эһиил эмиэ ыныраарын! Көрсүөххэ диэри! Саһа дьылынан!

(Слайда араһар).